

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ความเจริญและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบกระเทือนทำให้สภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การเมือง การคมนาคม ฯลฯ ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาดังกล่าว จากสถิติประชากรของประเทศไทย ใน พ.ศ. 2517 มีประมาณ 41 ล้านคน ถ้าจำแนกประชากรที่จัดอยู่ในวัยเรียนคืออายุ ระหว่าง 7-24 ปี จะมีประมาณ 16 ล้านคน แต่เท่าที่ปรากฏมีอยู่เพียง 7 ล้านคน เท่านั้นที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน¹ (Formal Education) ส่วนอีก 60 % ของประชากรกลุ่มนี้ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ใน ชนบท อัตราการเพิ่มของประชากรไทยอยู่ในระหว่าง 3.00 % - 3.20 % ต่อปีนั้น นับว่าสูงเป็นอันดับที่ 17 ของโลก หากการจัดการศึกษาของเรายังคงจัดแบบระบบใน โรงเรียนที่จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะในสถาบันการศึกษาก็จะไม่สามารถสนองความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้การศึกษาที่มองเห็นการณ์ไกลต่างพากันให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non - Formal Education) มากขึ้นเป็นพิเศษ โดยเฉพาะคณะรัฐบาลชุดฯ ภาควิชา สัมมชัญญ์ ธรรมศักดิ์ ในคราวประชุมวันที่ 25 มิถุนายน 2517 ได้พิจารณาเห็นชอบตามขอ เสนอของกระทรวงศึกษาธิการ และมีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการ

¹ ประพันธ์ คุณามุกต์ "การศึกษานอกระบบโรงเรียน" วารสารการศึกษาผู้ใหญ่, 70 (พ.ศ. - มี.ย., 2518), หน้า 35.

ศึกษาใหม่หน้าที่ "พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและลักษณะอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบอบประชาธิปไตย"²

การศึกษานอกโรงเรียน (Non - Formal Education) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายเช่น Philip H. Coombs³ ได้กล่าวไว้ว่า " เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะจัดขึ้นต่างหาก หรือว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่อื่น ๆ ที่มให้บริการแก่ผู้เรียน" David Kline และ Thomas B. Keehn⁴ ได้ชี้ให้เห็นถึงหน้าที่สำคัญของการศึกษานอกโรงเรียนไว้ว่า " เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อช่วยปิดช่องว่างของประชาชนจำนวนมากที่ไม่สามารถรับบริการจากระบบการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่" คณะเลขาธิการการสัมมนาการศึกษาออกโรงเรียนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นได้ให้คำจำกัดความว่า " การศึกษานอกโรงเรียนหมายถึงประสบการณ์และกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถทั้งในคนความรู้ทั่วไปและวิชาชีพ ให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ ประกอบอาชีพและทำหน้าที่พลเมืองให้ดีขึ้น"⁵

การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาในระบบโรงเรียนดังกล่าวมีความสำคัญเชื่อมโยงกันในการสร้างคุณภาพของประชาชนในประเทศ การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดจนความซับซ้อนของปัญหาที่ตามมาทำให้ระบบการศึกษาทั้งสอง

² คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ฉบับย่อ (ช.ค., 2517), หน้า 1

³ Philip H. Coombs, "Non Formal Education for Rural Development: Strengthening Learning Opportunities for Children and Youth," Interim Report prepared by the International Council for Educational Development: (UNESCO, 1973), pp. 13-15.

⁴ David Kline and Thomas B. Keehn, Non School Population Education (New York : Macmillan, 1973), pp. 1-3.

⁵ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงาน: วิเคราะห์ประชากรกับการศึกษานอกโรงเรียน 2515-2516 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2518), หน้า 38.

ระบบเป็นจักรกลสำคัญในการให้การศึกษาอย่างเพียงพอแก่ประชาชนเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ เพิ่มพูนเศรษฐกิจ และเพื่อการปรับตัวของพลเมืองที่ต้องเผชิญหน้ากับลักษณะสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้น เพราะฉะนั้นการศึกษาทั้งสองระบบเมื่อรวมกันแล้วอาจเรียกได้ว่าเป็นการศึกษาชั่วชีวิต⁶ (Life Long Education) เปรียบเหมือนกับระบบหายใจ ทรานโคมนมนุษย์ยังหายใจอยู่ ทรานโคมนมนุษย์ยังจำเป็นต้องศึกษา การหายใจมีความจำเป็นต่อการมีชีวิตเท่าใด การศึกษาก็มีความจำเป็นต่อการอยู่รอดเท่านั้น การรวมเอาการศึกษาทั้งสองระบบนี้เข้าด้วยกันจะทำให้ความสัมพันธ์นั้นช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันมากขึ้น ดังในสรุปรายงานการศึกษานอกโรงเรียนของคณะกรรมการฝ่ายการศึกษานอกโรงเรียนของคณะปฏิวัติชุด จอมพลถนอม กิตติขจร กล่าวไว้⁷ "การศึกษาทั้งสองระบบนี้มีความสัมพันธ์สนับสนุนกันและกันอยู่ตลอดเวลา เพราะเมื่อคำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนในประเทศแล้ว เราไม่อาจจะปล่อยให้ระบบใดระบบหนึ่งได้ การศึกษาระบบในโรงเรียนเป็นความจำเป็นพื้นฐานของประเทศในการพัฒนากำลังคน ในขณะที่เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็เป็นความจำเป็นต่อเนื่องในการพัฒนากำลังคนของประเทศให้มีความมีประสิทธิภาพสูงขึ้น" ความสำคัญนี้ทำให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนปัจจุบันนี้ มีการจัดกันอย่างกว้างขวางทั้งรัฐบาล เอกชน สมาคมองค์กรต่าง ๆ เช่น กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมพัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กรมประชาสงเคราะห์ มูลนิธิบูรณะชน ลุงชาวไร่อาชีพ วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ สถาบันเหล่านี้จัดการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ กัน

งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทย คือการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งงานส่วนใหญ่ขึ้นกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา

⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการสัมมนาการศึกษานอกโรงเรียน (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, 2517), หน้า 52.

⁷ คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, รายงานสภาพขอเท็จจริงของการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2512-2516 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 2.

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้จัดทำเนื้องาน การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ห้าที่
 เปิดสอนในโรงเรียนผู้ใหญ่สวนกลางสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งเทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษา
 ตอนปลาย สายสามัญนั้น เป็นงานที่ผู้วิจัยมีความสนใจมาก เนื่องจากเป็นงานใหม่ที่เริ่ม
 ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2512 แต่เพิ่งดำเนินการอย่างจริงจังและกว้างขวางทั้งในส่วนกลางและ
 ส่วนภูมิภาคเมื่อปี พ.ศ.2517 นี้เอง⁸ ประกอบกับหลักสูตรที่จัดทำใช้เหมือนกับหลักสูตร
 มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและระยะเวลาเรียนก็กำหนดไว้เท่ากันคือ 2 ปี ซึ่งแตกต่าง
 กับการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอื่นที่กำหนดระยะเวลาเรียนสั้นกว่า อนึ่งในบรรดาวิชาต่าง ๆ ที่
 กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ห้า นั้น ผู้วิจัยมีความสนใจวิชาสังคม
 ศึกษามากที่สุด เนื่องจากวิชาที่ประกอบควยวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง
 และศีลธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่มีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันมากและสามารถช่วยให้นักศึกษา
 ผู้ใหญ่รู้จักวิธีแก้ปัญหาและปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันและอนาคตใบบาง ดังความ
 มุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาที่ว่า "วิชาสังคมศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกอบรมคนให้เป็น
 พลเมืองดี มีความรู้ มีความคิด รู้จักใช้เหตุผลและวิจารณ์อย่างถูกต้อง รู้จักหน้าที่
 ของตนที่มีต่อครอบครัวและประเทศชาติ รู้จักใช้สิทธิในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็น
 สมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตย"⁹ ดังนั้นครูสังคมศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสอนวิชา
 นี้แก่นักเรียนและนักศึกษาผู้ใหญ่ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติจึงสามารถ
 ปฏิบัติได้ เป็นกิจนิสัยในชีวิตประจำวัน

เนื่องจากการเรียนการสอนมีสิ่งที่น่าสนใจ ๆ เพราะมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย
 ทั้งที่เกี่ยวกับตัวครูและนักศึกษา ควบเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหา
 การเรียนและการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่" การวิจัยนี้จะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริง

⁸สัมภาษณ์นายไพจิตร สุขเกษม, หัวหน้ากองการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ,
 19 พ.ย. 2518.

⁹Edward A. Krug, The Secondary School Curriculum (New York:
 Harper and Brother, 1960) p.300.

ในการเรียนและการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่อายุสามปีระดับที่ห้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเรียนและการสอนวิชานี้ซึ่งอาจจะช่วยผู้บริหารในการปรับปรุงหลักสูตร นักเรียนและครูในการเรียนการสอนวิชานี้ได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษา

1. สภาพการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ห้าในกรุงเทพฯ
2. ปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนสังคมศึกษาในแง่ที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน วิธีสอน ความท้อแท้และการใช้อุปกรณ์การสอนของครู กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และการวัดผลวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ห้า
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครู (ที่เป็นประชากรในการวิจัยนี้) ที่จะปรับปรุงการสอนสังคมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในการทำวิจัยครั้งนี้จะได้อาจมาจากการตอบแบบสอบถามของครูสอนสังคมศึกษาและนักศึกษาผู้ใหญ่ในโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ห้า ในกรุงเทพฯ จำนวน 10 โรงเรียน
2. ประชากรในการวิจัยนี้มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 330 คน คือ ครูสอนสังคมศึกษาจำนวน 30 คน และนักศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 300 คน จากโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ห้าในกรุงเทพฯ รวม 10 โรงเรียน คือ โรงเรียนผู้ใหญ่เตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนผู้ใหญ่เทพศิรินทร์ โรงเรียนผู้ใหญ่สวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนผู้ใหญ่สตรีวิทยา โรงเรียนผู้ใหญ่สามเสนวิทยาลัย โรงเรียนผู้ใหญ่สตรีศรีสุริโยทัย โรงเรียนผู้ใหญ่วัดสระเกษ โรงเรียนผู้ใหญ่

วัตถุประสงค์ของ โรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระคูในทรงธรรม และโรงเรียนผู้ใหญ่นักศึกษานารี

3. ขอเท็จจริง ความคิดเห็น ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ ได้
จากครูและนักศึกษาผู้ใหญ่ในโรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระคูที่ท่า ในปีการศึกษา 2518

คำจำกัดความ

ครู หมายถึง ครูสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระคูที่ท่า จำนวน
10 โรงเรียนตั้งแถวในกรุงเทพฯ เฉพาะปีการศึกษา 2518

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระคูที่ท่าจำนวน 10 โรง ตั้งแถวมา
แล้ว

นักศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสาย
สามัญในปี พ.ศ. 2518 ของโรงเรียนตั้งแถว 10 โรงเรียน

คุณค่าของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยอาจเป็นแนวทางช่วยในการปรับปรุงส่งเสริมการเรียน
และการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่วัดพระคูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการเพิ่งจัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับ
ที่ท่า ฉะนั้นผลของการวิจัยนี้อาจจะเป็นประโยชน์พื้นฐานสำหรับการวิจัยอื่น ๆ ในแนวทาง
คล้ายคลึงกันต่อไปได้

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจจะไม่สมบูรณ์ได้ เนื่องจากเหตุต่อไปนี้คือ

1. ผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะไม่ตอบตามความจริง

2. ผู้วิจัยไม่อาจควบคุมการตอบแบบสอบถามที่โรงเรียนผู้ใหญ่อื่นๆ ทุกแห่งได้ด้วยตนเอง เนื่องจากเวลามีจำกัดและการคมนาคมไม่สะดวก
3. ประชากรในการวิจัยนี้มีจำนวนจำกัดและได้มาจากกรุงเทพฯ เท่านั้น ซึ่งไม่อาจเป็นตัวแทนอันแท้จริงของโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ทำได้ทั่วประเทศ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย